

זכייה במצוות

והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר: (שמות כו, ל)

(ירושלמי שבת פרק יב ה"ג) אמר רבי אימי והקמות את המשכן כמשפטו, וכי יש משפט לעצים, אלא אי זה קרש זכה להינתן בצפון ינתן בצפון בדרום ינתן בדרום.

מעלין בקודש או זכות במצוה

יש להסתפק בדין הזה האם הוא משום לתא דמעלין בקודש, משום דצפון יותר קדוש מדרום, ולכן אין לשנות הקרש שהיה בצד צפון לצד דרום, או דילמא דאינו אלא מדין שהקרש ההוא זכה במקום הזה. ועי' בספר משך חכמה שמדברי הירושלמי רואים דצפון קדוש יותר מדרום, ואדנים שהיו לצפון מוכרחים להיות בצפון ואינם רשאים לשנותם לדרום, משום דאין מורידים בקדש, ולפי"ז רק אסור לשנות אדנים שהיו בצפון לדרום, אבל אדנים שהיו בדרום שפיר אפשר להעלותם במדריגה להביאם לצד צפון, וכן מדייק מהפסוקים, שאצל האדנים בצפון כתוב "ויקם המשכן ואת אדניו", אבל בדרום כתיב (פסוק יט) "אדני כסף", משום דרשאי לשנותם לצפון דמעלין בקודש.

ולפי"ז לא שייך כל דברי הירושלמי אלא בדברים שבקדושה, שאז שייך הכלל של מעלין בקודש ולא מורידין, אבל לא בדברים של מצוה.

דפנות הסוכה

אבל עי' בספר מהרי"ל (הלכות סוכות) שזה נוגע גם לענין דפנות הסוכה, וז"ל אמר מהר"י סג"ל שראה שרבו מהר"ש היה מסמן הדפין למחיצת הסוכה א"ב'ג, כדי לראות סדר עמידתם שלא לשנותם משנה לשנה. ודפנות הסוכה אינם תשמישי קדושה אלא תשמישי מצוה לבד, ובכל זאת הקפיד. ועוד שאין שום מעלה בצד אחד של הסוכה על צד השני, דרק במשכן יש מעלה בצד הצפון. אלא ע"כ שהוא לומד שעיקר הענין הוא שחפץ שזכה במצוה שלו א"א לשנותו. ועדיין יש להעיר שאם משנין לאותו מצוה במקום אחר מה איכפת לו.

ובאמת בספר בכורי יעקב (סי' תרל, טו) כתב שהטעם שהפוסקים לא הביאו את דברי מהרי"ל הוא משום שהירושלמי לא מיירי אלא בדברים בקדושה, שצפון יותר קדוש משום שקדשי קדשים נשחטן דווקא בצפון, והשלחן עומד בצפון, וגם לדרום יש קדושה שמנורה בדרום, ולכן אין מורידין מקדושתה, אבל בדפנות הסוכה שאין קדושה בזה יותר מבזה אין קפידא לשנותם. [ובזה הוא חולק על המש"ח, שלדבריו גם א"א לשנות מדרום לצפון משום דגם לצד דרום יש מעלה שאין בצפון.] אבל צ"ע דאם כל הענין הוא מדין מעלין בקודש אז צריכין לדון סה"כ איזה צד הוא יותר קדוש, ומאי נ"מ שיש גם לצד הפחות קדוש מעלה.

עטרה

כתב המגן אברהם (סימן ח ס"ק ו) על פי השל"ה הק', שנהגו לעשות עטרה מחתיכת משי לסימן שאותן ציצית שלפניו יהיו לעולם לפניו, כמ"ש קרש שזכה להנתן בצפון לעולם בצפון, אבל בכתבי האר"י כתוב שלא היה מקפיד בלבישת הטלית לשום תמיד על צד א'

כמו שנוהגין הרבה, וב"כוונות" הגירסא שהאר"י לא היה מקפיד לשום תמיד צד א' על הראש כמו שנוהגין הרבה עכ"ל. הנ"מ בין הגירסאות הוא האם הנידון הוא שהציצית שלפניו יהיו תמיד לפניו, או שהחלק שעל הראש יהיה תמיד על הראש. ויהיה נ"מ בטלית קטן, האם יש ענין לסמן בבגד שמה שבפניו תמיד יהיה בפניו, שהטעם שהציצית שלפניו תמיד יהיו לפניו שייך גם בטלית קטן, אבל הטעם שיהיה צד אחד על הראש תמיד, אז בטלית קטן לא שייך משום שאינו מניח הט"ק על ראשו. וכתב בספר אליה רבה (שם) שבלחם חמודות כתב טעם על העטרה כדי שיהא היכר למקום המונח על הראש שלא להורידו פעם אחרת, דמעלין בקודש ואין מורידין, ולא כדברי המ"א שהציצית שהיו לפניו יהיו תמיד לפניו.

הפיכת הציצית

ויש עוד להסתפק האם יש ענין שהציצית בצד ימין יהיה תמיד בצד ימין, ויהיה נ"מ אם מותר להפוך הטלית גדול או הקטן, שאז יצא שהציצית שהיה בצד ימין יהיה בצד שמאל. ועי' בספר ערוך השלחן שמשמע שהבין בדברי האר"י ז"ל שהדיון הוא אם מותר להפוך הטלית. דיעו"ש שכתב שאצלינו תופרים חתיכה תחת ראש הטלית שלא יתקלקל מפני הזיעה, וממילא שיש היכר צד מעלה וצד מטה, וכתב שבזמן הקדמון לא עשו כן שהרי כתבו על האר"י ז"ל שלא היה מקפיד לשום הטלית תמיד על צד אחד, כלומר לפעמים היה צד פנים צד זה ולפעמים הצד האחר, ואם היה אצלו חתיכה תפורה תחת ראש הטלית לא היה באפשרו לעשות כן, שהרי היה החתיכה התפורה לצד חוץ. הרי לן שהבין שכל הדיון הוא האם מותר להפוך הטלית, והבעיא בזה הוא שהציצית שהיו בצד ימין יהיו בצד שמאל, ועי' לא הקפיד האר"י ז"ל.

שינוי בעצי החיים

שוב מצאתי בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' עה) שדן בעצי חיים שבלו האם אפשר לשנות מימין לשמאל, ובתחילה דן לאסור מכ"ש ממה שאסר המ"א בטלית, דשם אינו אלא תשמישי מצוה וכאן הוי תשמישי קדושה. אבל עי"ש שדן שאולי מימין לשמאל אין קפידא, שאע"פ שבקרשים השנוי הוא מצד צפון לדרום, היינו משום שיש קדושה מיוחדת בצפון משום דשם שוחטין ק"ק, אבל בעצי חיים אין קפידא. והוכיח כדבריו מהמחצית השקל שכתב שאם האר"י ז"ל לא היה מקפיד להפוך הטלית מחוץ לפנים אינו ראה שחולק על השל"ה הק', ואם איתא הרי בכל זאת שינה מימין לשמאל, אלא ע"כ שאין בזה קפידא.

עוד כתב שלפי המ"א שכתב על ההיא דנפסק בשו"ע (או"ח שסו, ג) שאם רגילים ליתן עירוב תמיד בבית ידוע אין להם לשנותו וליתנו בבית אחר, מפני דרכי שלום, שאם יש טעם גדול משני, א"כ כאן שאין העץ חיים ראוי לצד ימין מותר לשנותו לשמאל.

מצנפת

בעיקר דברי המ"א עי' בלבוש (אורח חיים סימן י) שהעיר שהרי מצנפת אע"פ שיש לה ארבע כנפות, פטורה מן הציצית, דכסותך אשר תכסה בה אמרה רחמנא שהוא כולל כסוי כל הגוף, אבל כיסוי הראש לבדו בלא גופו לא מקרי כסות. ואפילו אותם שבארצות המערב ששני ראשיה מושלכים על כתפיהם וגופם, ומלבישין אותן מפני הקור לכסות הראש והאזנים והצואר, ואע"פ שלפעמים מתכסה בהם ראשו ורובו, פטורה, כיון שעיקרה לכסות הראש עשויה. א"כ שואל הלבוש טליתות שלנו שעושין אותם לצאת בהן לעיקר מצות

ציצית, ומייפין אותן במקום המונח על הראש וקורין לה עטרה, כאילו עיקר הטלית לא נעשה אלא להניחו על הראש. ות' שהרי הוא משולשל על כתיפו ועל גופו, ועיקרו לכך נעשה, אלא מפני שיש בו צניעות יתירה כשמונח על ראשו, וגם קיי"ל שבשעת העטיפה צריך לכסות בו עצמו על ראשו כדי שתהא עטיפה מעלייתא, לכך מייפין בו מקום המונח על הראש, ולא שעיקרו נעשה לכך. מ"מ מנהג יפה הוא מנהג ארצות הישמעאלים שאין עושיין עטרות לטליתות, להראות שאין עיקרו נעשה לכך.

הפיכת הרצועה

דנו הפוסקים האם מותר להפוך הרצועה של תפילין של יד היכא שבלה אצל הקשר ורוצה לקשור בחלק שהיה משתמש לכרוך על אצבעותיו שעדיין לא בלה, הדיון הוא מטעם מעלין בקודש ולא מורידין, שהחלק של הרצועה שהיה בו קשר התפילין יותר קדוש, ועכשיו החלק הזה ישתמש לכריכה על אצבעותיו. ועי' במגן אברהם (סימן מב ס"ק ג) שמביא ראייה ממ"ש הב"י (סי' ל"ג) בשם הגמ"י שאם נפסקה רצועה של ראש יתפרם ויהפוך הרצועה תוך המעברתא, א"כ במקום שהיה הקשר תחלה תלוי עתה למטה ואפ"ה שרי ה"נ כן.

ובספר ישועות יעקב רצה להוכיח מהאבנים של יעקב אבינו שרבו, זה אמר עלי ינוח צדיק את ראשו וזה אמר וכו' נעשה נס ונהיה לאבן אחד, שואל הישוע"י שעדיין יריבו שחלק התחתון יטעון עלי יניח צדיק את ראשו, אלא ע"כ שבדבר אחד כל מה שנעשה בו נעשה בכולו לא רק בהחלק שנעשה בו.

[והבעלי מוסר אומרים שאם יש אחדות, אז כל אחד לא איכפת לו שהשני הוא זה שראש הצדיק מונח עליו. עוד תירצו שמאן יימר שהתאחדו באופן שכלאבו היה במקום אחר אולי היה בילה ממש]

מכירת שולחנו של האדמו"ר

ושמעתי שיעור של הגר"י זילברשטין שליט"א שדן על מעשה שהיה במי שקנה שולחן שעליו למד אדמו"ר אחד, והמוכר התחכם וחילק השולחן לשנים ועשה שני שולחנות ומכר כל אחד בפני עצמו, וההוא קנה השולחן עם החלק שעליו לא למד האדמו"ר, והשאלה האם בכל זאת יש את הסגולה היות וסוכ"ס הוא למד על השולחן ההוא, אע"פ שלא למד על החלק ההוא. והשיב הגר"י שלפי הישוע"י אינו מקח טעות, שהרי אם למד על חלק מהשולחן, נחשב שלמד על כל השולחן, א"כ שפיר יש את הסגולה גם בחלק השני. אבל לפי האחרונים שדנים לענין עטרה בטלית, וסוברים שהחלק שהיה על הראש צריך להיות שמה כל הזמן, משום שזכה בחלק של הראש שיותר חשוב, א"כ ע"כ שסוברים שאין הבדל בין גוף אחד לשני גופים, וגם בגוף אחד יש חיולק בין המקום שנעשה דבר המצוה למקום אחר. ולכן פסק שהיות ונחלקו האחרונים המוציא מחבירו עליו הראיה.

אבל כתבו התוס' (שבת צח, א) שכשמניחין הקרשים על העגלות גנאי הוא לשים צד העבה של קרש שהיה סמוך לקרקע אצל צד הקצר שהיה למעלה, ודמי להא דאמר מעלין בקדש ואין מורידין. א"כ לכאורה מוכח שגם בדבר אחד שייך לחלק, דכאן אומרים שראש הקרש יותר חשוב מתחתון הקרש אע"ג שהוי דבר אחד, ויש בזה מעין הורדה בקדושה לשים הראש של אחד ליד התחתון של השני. ולפי"ז לכאורה יש להכריע במחלוקת האחרונים הנ"ל.

חזקה במצוות

כתב המרדכי (בבא בתרא פרק חזקת הבתים רמז תקכג) נשאל לר"מ על אדם שהיה רגיל בשום מצוה כגון בגלילה או בס"ת שניה, ואירעו אונס או עוני ונתנו הקהל את המצוה לאחר, ואח"כ העשיר ורצה שיחזירו לו את המצוה, והשיב שאם בשעה שנתנו הקהל ליששכר ס"ת השניה היה סיפק ביד שמעון לתת י' דינרים לשנה ואעפ"כ לא חפץ בה, ונתרצה עם שאר הקהל לתת אותה ליששכר, הרי איבד שמעון את זכותו דאחולי אחיל לגביה, ואי ליכא סהדי שנתרצה ואיכא עדי חזקה שלא ערער שמעון אבד שמעון זכותו, כיון שיששכר טוען חזקה שיש עמה טענה, ואמר ברשותך נתנו לי הקהל. אבל אם בשעה שנתנה ליששכר לא היה סיפק ביד שמעון ועתה שיש בידו רוצה לחזור ולזכות במצותו ליתן י' דינרין כבתחלה, חוזר למצותו כיון שמחמת אונסא הניח שהיה עני ועתה ברכו השם ויש לאל ידו.

עי"ש שהוכיח כדבריו מדאמר' (יומא יב, ב) אירע קרי לכ"ג ומינו אחר תחתיו, ושוב נטהר הראשון, ראשון חוזר לעבודתו, ופסק התם תלמודא כר' יוסי. ומקשי ר"י הלכתא למשיחא, ותירץ נפקא מינה לפרנס שעבר מחמת אונס ומינו אחר תחתיו דראשון חוזר לעבודתו כשיעבור האונס. ועוד דלא גרע מרוצח שגלה לערי מקלט שחוזר לעירו במיתת כהן שחוזר לשררה שהוחזקו אבותיו לר"מ, ואפילו לר' יוסי דפליג עליה (ס"פ אלו הן הגולין) שאינו חוזר לשררות אבותיו, שאני התם דכתיבי קראי ישוב הרוצח וגמר שיבה מושב אל משפחתו וגו', למשפחתו הוא שב ואינו שב למה שהוחזקו אבותיו, דווקא התם שעשה עבירה שהרג שוגג או עבד עברי שמכר עצמו או נמכר בגניבתו, אבל האי דלא עבר עבירה חוזר.

ולפי"ז כתב המגן אברהם (סימן קנג, מט) שאם עבר משררותו מחמת עבירה שעשה אפילו בשוגג אינו חוזר לשררותו, כדאשכחן ברוצח וכמ"ש הרמב"ם (פ"ז מהלכות רוצח).

תורם שהתקלקל

ועל פי דברי המ"א דן מהר"ם שיק (או"ח סי' עד) במי שתרם ה"יד" של הבעל קורא, וה"שויתי ה' לנגדי תמים" שלפני הש"ץ, ואח"כ רב איתם וקנסו אותו שלא יקבל עליה ולא יקנה שום מצוה, והיה מתפאר עליהם שהוא קנה יותר דברים בשביל הבהיכ"ל מהם, ולכן רצו להחזיר לו הדברים, ולקנות מחדש מכספי הציבור. והדיון היה שהוא היה מוחזק במצוה, וכתב מהר"ם שיק שלפי המ"א היות ורצו לקחת ממנו משום שעושה מחלוקת מותר. והביא ראיה לדבריו מברכות (כז, ב) שהעבירו את ר"ג מפני המחולקת. אבל כתב שבכל זאת אסור להוריד ה"שויתי", ומסביר שכל המקור של חזקה במצוות הוא מהירושלמי לגבי הקרשים, והירושלמי ממשיך שבני ר' אושעיא זכו לילך בראש ואחריהם בני בר פזי, ואע"ג שהתחתנו בני בר פזי עם הנשיא פסק רב אמי דילפינן מהקרשים, ונשארו בחזקתם. ולפי"ז כ' מהר"ם שיק שאע"פ שמצד הגברא אין לו חזקה, אבל עדיין יש חזקת משפט של החפץ, שלא פשע ולא חטא, וכי "טוביה חטא וזינגיד מינגד", אבל יכולים לקנות ממנו ולמסרו לציבור שלא יקרא על שמו, ובזה שפיר דמי.

אבל העיר שהדרכי משה (חו"מ סי' רמט) כתב שיש שני תנאים בחזקה במצוות, א' שיהיה חזקה שיש עמו טענה דהיינו שנתנו לו או שקנה, ב' שיהיה להם עצה אחרת, כגון בשימוש בס"ת שיהיה להם ס"ת אחרת ובכל השתמשו בשלו, אבל בלא"ה אין לו חזקה, משום שלא

היו יכולים למחות, שלא היה להם ספר אחר לקרות בו. ואם איתא שהמקור הוא מהקרשים, למה צריך שני תנאים אלה. עי"ש מה שתי' ועדיין צ"ע.

דרכי שלום

עוד ענין יש בחזקה במצה והוא מטעם דרכי שלום, והכי איתא בשו"ע (או"ח שסו, ג) לענין מקום שימת הלחם של העירוב חצירות, שאם רגילים ליתנו תמיד בבית ידוע אין להם לשנותו וליתנו בבית אחר, מפני דרכי שלום.

ואיתא נמי בשו"ע (או"ח קנג, יז) שמי שהיה בביתו ביהכ"נ ימים רבים, אין הצבור רשאים לשנותו בבית אחר. וכתה המשנה ברורה (ס"ק צ) שהטעם מפני דרכי שלום שלא יאמרו על ב"ב זה אנשים שאינם מהוגנים הם ולפיכך נמנעו הצבור מלהתפלל שם, ולכן אפי' יש להצבור קצת טעם בדבר נמי אינם רשאים. אבל כתב (ס"ק צא) שאם רק מקצת מהצבור רוצים להתפרד ולהתפלל במקום אחר רשאים, כיון שגם בביתו מתפללים קצת ולא נתבטל ממנו המצוה בשום פעם. אבל חברה שהיו לומדים בבית אחד כמה שנים ואח"כ רוצים ללמוד ב' חדשים בכל בית ובית אינם יכולים לשנות. עוד כתב שם (ס"ק צב) שה"ה במי שזכה באיזה ענין של כבוד או של מצוה אין מעבירים ממנו, אם לא שיש טענה גמורה למערערים, ולא דווקא בדברים הנוגעים תדיר אלא אפילו בדברים דמזמן לזמן קאתי נמי דינא הכי.

ירושה במלך

כתב ספר החינוך, (וכיסוד דבריו מבואר גם ברמב"ם פ"א ממלכים ה"ז), שמאחר שנתמנה למלך זכה במלכות לו ולבניו, כמו שכתוב למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל וכו'. ולא המלכות בלבד, אלא כל השררות שהם במעשה או בשם כבוד מן השמות הנכבדים, וכל המנויין שבישראל, ירושה לבנו ולבן בנו ולבן בן בנו כו' עד עולם, והוא שיהא ממלא מקום אבותיו ביראת שמים. אבל כל מי שאין בו יראת שמים, אע"פ שחכמתו מרובה, אין ממנין אותו למנוי מן המנויין שבישראל.

ירושה ברבנות

ובענין זה דירושת רבנות, דיינות, ראשות ישיבה וכד', כבר נתחבטו בפוסקים. דברמ"א (יו"ד סימן רמה סעיף כב) כתב, מי שהוחזק לרב בעיר אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה אין להורידו מגדולתו אע"פ שבא לשם אחר גדול ממנו, (ריב"ש סימן רע"א). ואפילו בנו ובן בנו לעולם קודמין לאחרים, כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת.

וז"ל הריב"ש בתשובה הנז', חכם שמת בנו קם תחתיו מן הדין, וכן אמרו בתו"כ גבי כה"ג ואפילו היה אחר גדול ממנו בחכמה בנו קודם. וכדאמרינן בכתובות (קג, ב) אע"פ ששמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא, שביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה. [פי' דגמליאל היה ראוי לירושה יותר כיון שגדול היה בשנים משמעון, אע"פ ששמעון היה גדול בחכמה]. וכש"כ שאין ממנין אחר שאינו בנו אע"פ שהוא גדול בחכמה. אע"פ שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו עכ"ל הריב"ש.

ובשׁוׁת חת״ס (או״ח סי' יב) כ' על דברי הרמ״א, וז״ל ומ״ש הרמ״א בניו קודמים, נמי אהחזיק עצמו בשררה [קאי] אבל לא אהוראה ורבנות. וזה פלא שהרי מקור הרמ״א הוא הריב״ש, ושם כתוב להדיא על רבנות וצ״ג.

ש״ץ

ועיין ברמ״א (או״ח סימן נג, כה), ש״ץ שהזקין ורוצה למנות בנו לסייעו לפרקים, אע״פ שאין קול בנו ערב כקולו, אם ממלא מקומו בשאר דברים בנו קודם לכל אדם, ואין הציבור יכולים למחות בידו.

כתר תורה

ובמגן אברהם (שם סקל״ג) הביא מהרשב״א דכלל גדול אמרו בכל המינויין, שהבן קודם אפילו יש אחרים גדולים ממנו. אבל הביא מהרשד״ם (סי' פ״א) דבחכם הממונה להרביץ תורה או לדין לא אמרינן דין זה. וכן הביא מספר עשרה מאמרות להרמ״ע מפאנו, דכל המינויין שהם כתר תורה אין בניהם קודמין, רק מהלל הנשיא נהגו שבניהם קודמין, (עי' פרק י״ג דכתובות).

ובהגהות הרעק״א (שו״ע או״ח סי' נ״ג), הביא תשובות דבר משה (סי' א) שהרבה אחרונים חולקים על מהרשד״ם והם המבי״ט (חלק ג' סימן ר') מהר״י אדריבי ומהרש״ך והכרם שלמה, וסוברים שיש דין ירושה גם ברבנות ותורה, ואפילו יש אחר ראוי וגדול יותר ממנו, אם אך גם הבן הוא חכם וראוי וגדול. וכן הביא בהמשך דבריו מעוד גדולי אחרונים בזה שהכריעו שלא כדברי מהרשד״ם, הרי הם הרב גינת ורדים והמהר״ש אלקבץ, שעשה מעשה רב בצפת שלא כהמהרשד״ם. והוסיף שגם דעת הרמ״ע בעשרה מאמרות שהובא במג״א הוא כן, דהא כתב דמהלל ואילך נהגו גם במינויין של כתר תורה שבניהם קודמין.

אבל ע' שוׁת חת״ס (או״ח סי' יב) בשם עשרה מאמרות, וז״ל, אלא מהלל ואילך ולא משום כתר תורה אלא להיות המלכות שבישראל מלכות הורדוס עבדא בישא, ראו חז״ל להשלים כתר המלכות ע״י נשיאי התורה שהיו אז מזרע דוד המלך ע״ה והורישו כתרם לבניהם מטעם שלטונות מלוכה לא מטעם התורה וההוראה, הרי לך דאין זה דין כללי אלא דווקא בנשיאים.

בדברי שו״ת הרשב״א

החת״ס מבאר שמתשובות הרשב״א מוכח כהמהרשד״ם. דהנה בתשובות הרשב״א (סימן ש), גבי ש״ץ שהזקין שהם המקור לד' הרמ״א (שם) כתב וז״ל, ועוד שאפילו לא היה האב יכול לעמוד בשמושו, אם הבן ראוי לכך כו' שורת הדין שיהיה הוא קודם לכל אדם, כי לפי מה שאני רואה ממנהג אותן המקומות הבנים מתמנים מדעת הציבור חזנים תחת אבותיהם כו'. וכלל גדול אמרו ז״ל בכל ענייני המינויין שאם היה הבן ראוי הוא קודם לכל אדם, ואפילו כה״ג אם היה בנו ראוי הבן קודם, שנאמר והכהן המשיח תחתיו מבניו כו' עכ״ל. והחת״ס העיר טובא בדברי הרשב״א, דמ״ט תלי זה במנהג כיון שדין תורה כך הוא שבנו קם תחתיו, ועוד מאי אפילו כה״ג דקאמר, ומאי רבותיה דכה״ג בענין זה.

וביאר החת״ס ע״פ מה שצ״ע בש״ס (יומא עב, ב) שמצריך קרא לכה״ג שבנו קם תחתיו. וקשה, ל״ל קרא הרי בספרי דרשינן מדכתיב בקרב כל ישראל לרבות כל המנויין בישראל,

וכמ"ש הרמב"ם (פ"א מהל' מלכים), וא"כ ל"ל קרא מיוחד לכה"ג. ועוד דאמרינן דמשוח מלחמה אין בנו קם תחתיו מדכתיב אשר יבא אל אהל מועד, וכן פסק הרמב"ם (הל' כלי המקדש ה"ד) ע"ש, וקשה מי גרע משאר מנויי ישראל. ועל כרחין מוכח ומבואר, דלא נאמר דבר זה אלא במלכות וכדומה לו, ככל אותן המינויין שפרט הירושלמי והובא בתוס' בסוטה (מא, ב ד"ה אותו), שוטרי הרבים, גבאי צדקה, סופרי הדיונין ומכין ברצועות, אבל כל מינויי קדושה אינן בכלל זה, ומשו"ה צריך לכה"ג קרא יתירה לרבות שבנו קם תחתיו. וע"כ כתב הרשב"א דמינוי של חזן הכנסת תלוי במנהגא שיש מקומות שהנהיגו בחזן של בית כנסת [שהוא מקדש מעט] דומיא דכה"ג בבית המקדש. וזה שכ' הרשב"א אפילו כה"ג שהוא מינוי של קודש טפי אפ"ה ממנין בנו תחתיו, כש"כ חזן שנראה כשליח הקהל כמו כה"ג בביהמ"ק.

ובזה החזיק החת"ס בדעת המהרשד"ם, דהרשב"א מודה בכל מינוי של תורה והוראה ורבנות שאינו בירושה. והמהרשד"ם הביא על זה דברי הש"ס ביומא (שם), דשלשה כתרים הם, כתר מלכות וכתר כהונה מורשים לבניהם, אבל כתר תורה הפקר הוא יעו"ש. אשר לכאורה קשה, סו"ס מנא ליה להפקיר כתר תורה מבניהם הא כתיב בקרב כל ישראל לרבות כל מינויי ישראל, אלא ע"כ מדאיצטריך בכהן גדול קרא יתירה, ומדממעטינן נמי משוח מלחמה, שמע מינה דוקא מינוי של שלטונין וכתר מלכות הוי בירושה, אבל מינוי של קדושה והוראת תורה אינה בירושה לבניהם כלל, וכן פשיטא להרמ"ע בעשרה מאמרות שהביא המג"א שם.

בדברי הרמב"ם

והר"ד פארדו בפירושו להספרי פרשת שופטים נקט שגם דעת הרמב"ם הוא דבשררה של רבנות ותורה אין ירושה כשהאחר יותר גדול. דהנה כתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות תלמוד תורה ה"א), שלשה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה כתר כהונה כתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן כו', כתר מלכות זכה בו דוד כו', כתר תורה הרי מונח ועומד לכל שנאמר כו'. וק' הרי אין דרכו של הרמב"ם להביא בחיבורו דברי אגדה ולמה הביא דבר זה, אלא ודאי נתכוין בזה לאפוקי שליכא בשררה דתורה דין ירושה עי"ש.